

УДК 338.49:339.727.22

Д. С. Войт, аспірант,
Міжнародний університет бізнесу і права

ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У статті проаналізовано зарубіжний досвід реалізації стратегії інноваційного розвитку економіки. Розглянуто структурні елементи інфраструктурного забезпечення інноваційної моделі сталого розвитку економіки та запропоновано інфраструктуру національної інноваційної системи.

Ключові слова: інновації, інноваційна модель, інфраструктура, економіка сталого розвитку.

Постановка проблеми. Запровадження інноваційної моделі розвитку національної економіки зумовлено, насамперед, важливим чинником соціально-економічного росту, а саме зростанням впливу науки та нових технологій. Тому активне застосування досягнень науки, впровадження у виробництво нових технологій докорінно змінило сучасну структуру світового господарства, дозволило високорозвинутим країнам світу забезпечити собі технологічний відрив від решти національних економік. І навпаки, неспроможність національної економіки забезпечити швидку структурну перебудову на засадах нового технологічного укладу не просто гальмує розвиток, але й обґрунтовує її виробничо-технологічну деградацію і може залишити на периферії світового економічного процесу.

Досвід економічно розвинених країн світу засвідчує, що структурна перебудова економіки постіндустріального суспільства, підвищення її міжнародної конкурентоспроможності можливо лише за умови широкого впровадження інновацій, тобто активізації інноваційної діяльності, яка буде ґрунтуватися на максимальному використанні інноваційного потенціалу регіонів. Лише такий потенціал може забезпечити створення і реалізацію принципово технологічно нової продукції, а вона, у свою чергу, обумовлює посилення конкурентних переваг національних товаровиробників на світових ринках. Масова інноваційна діяльність національних товаровиробників можлива лише у випадку ефективного функціонування національної інноваційної системи, яка властива індивідуально кожній країні та формується з різних підсистем і елементів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміст чинників формування та особливості розвитку національної інноваційної системи розкриваються в роботах вітчизняних вчених, а саме: Л. Федулової та

Я. Жаліло, де визначається її роль в інноваційному розвитку, аналізуються окремі компоненти та етапи державного регулювання інноваційних процесів [3; 6]; М. Шарко запропонував визначення національної інноваційної системи й аналізує її систему та особливості функціонування [7]; у праці за редакцією О. Волкова і М. Денисенка аналізується сучасний етап розвитку інноваційного потенціалу та система управління інноваціями на різних рівнях [2]. Проте, незважаючи на цінність їхніх досліджень, потребують постійного вдосконалення інфраструктурні елементи інноваційної моделі сталого розвитку національної економіки.

Метою статті є визначення елементів інфраструктурного забезпечення інноваційної моделі сталого розвитку економіки на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Концепція національної інноваційної системи, у центрі уваги якої знаходяться індивідуальні особливості організацій інноваційного процесу в різних країнах, функції окремо взятих суспільних і приватних інституцій та їх форми взаємодії, розроблена в кінці минулого сторіччя вченими Б. Лундвудом (Швеція), К. Фріменом (Великобританія), Р. Нельсоном (США).

Науково-методичні принципи формування і функціонування національної інноваційної системи базується на ідеях Й. Шумпетера (інновації – основний чинник економічної динаміки); Ф. Хайека (особлива роль знань в економічному розвитку); Д. Норта (інституційне середовище як основний чинник, який безпосередньо впливає на зміст і структуру інноваційної діяльності).

У вітчизняній науковій літературі також мають місце різні підходи до визначення національної інноваційної системи. Наприклад, М. Шарко розглядає її як “економічний механізм, що ґрунтується на розробці та експлуатації нових знань, підприємницькому підході, інтеграції в зовнішні ринки і прискореному розвитку конкурентоспроможності країни та її регіонів” [7]. У роботі [3] національна інноваційна система розглядається як “сукупність взаємопов’язаних організацій (структур), зайнятих виробництвом і комерціалізацією наукових знань і технологій у межах національних кордонів, малих і великих компаній, університетів, лабораторій, технопарків та інкубаторів як комплексу інструментів правового, фінансового і соціального характеру, що забезпечує інноваційні процеси, які мають національне коріння, традиції, політичні та культурні особливості”.

Незважаючи на різні підходи до тлумачення поняття “національна інноваційна система”, важливою постає її здатність поєднувати систему інституцій, яка входить до механізму продукування конкурентоспроможної продукції, у єдину сукупність задля створення, розповсюдження та використання знань, втілених у нових продуктах і технологіях, на засадах якої відбувається прискорений розвиток національної економіки.

Реалізація стратегії інноваційного розвитку країни вимагає формування і розвитку ефективної національної інноваційної системи, оскільки інноваційна модель економіки має складний характер і складається з багатьох елементів, які знаходяться в динамічному взаємозв'язку. Структуру національної інноваційної системи формують такі підсистеми: продукування наукових знань та інновацій; освіти і професійної підготовки кадрів; комерціалізації наукових знань та інновацій; використання (виробництво конкурентоспроможної продукції та послуг) інновацій; інноваційної інфраструктури; інституцій управління і регулювання правового, соціального та фінансового характеру.

Кожна з підсистем відіграє визначену роль у функціонуванні національної інноваційної системи, оскільки без жодної неможливо досягти позитивного економічного ефекту. Для перехідних економік поряд із підсистемою управління і регулювання інноваційними процесами особливого значення набуває інноваційна інфраструктура.

Інноваційна інфраструктура – це весь необхідний спектр державних і приватних структур, що забезпечують розвиток і підтримку всіх стадій інноваційного циклу. До неї належать:

- виробничо-технологічні структури (технопарки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні та інжинірингові фірми, фірми, що випускають імпортозаміщуючу продукцію);
 - об'єкти інформаційної системи (аналітичні та статистичні центри, інформаційні бази і мережі);
 - організації з підготовки і перепідготовки кадрів у сфері технологічного менеджменту (поява нової категорії фахівців з комерціалізації результатів НДВКР);
 - фінансові структури (бюджетні, позабюджетні, венчурні, страхові фонди, кредитно-гарантійні організації небанківського сектору, банки, фінансово-промислові групи, орієнтовані на технологічно-інноваційну діяльність);
 - система експертизи (центри можуть давати експертні висновки для виробників, інвесторів, страхових служб тощо);
 - система патентування, ліцензування і консалтингу з питань охорони, захисту, оцінки і використання інтелектуальної власності, оцінки комерціалізації наукових результатів;
 - розвинута система сертифікації, стандартизації та акредитації.
- Формування інфраструктури інноваційної системи передбачає:
- формування інноваційно-активних територій (наукових містечок, технополісів тощо), а також техніко-впроваджувальних економічних зон;

- розвиток систем регіональних і галузевих фондів підтримки інноваційної діяльності, зокрема фонди стартового фінансування та венчурного підприємництва;
- формування системи інформаційної підтримки, до того ж надання консалтингових послуг для організації взаємодії учасників інноваційної діяльності;
- сприяння створенню і розвитку малих інноваційних підприємств;
- формування систем підготовки і перепідготовки кадрів для інноваційної діяльності та продукування знань і “ноу-хау”.

Базовими (складовими) елементами інфраструктури національної інноваційної системи постають: науково-виробнича і технологічна інфраструктура; фінансова інфраструктура; консалтингова інфраструктура; інформаційна інфраструктура; з підготовки кадрів тощо.

Основні елементи інфраструктури інноваційної системи та їх складові наведено на рисунку 1.

Як засвідчує світовий досвід, високим рівнем технологічного і соціально-економічного розвитку виділяються країни, у яких ефективно функціонує розгалужена інноваційна інфраструктура, що активно використовується для реалізації інновацій. Відповідно до пріоритетів державної політики, які визначені Законами України (“Про інноваційну діяльність” [4], “Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні” [5] тощо) також формується інноваційна інфраструктура. Зокрема в Україні сформовані окремі елементи, а саме: інноваційні бізнес-інкубатори, інноваційні центри, підрозділи з питань інтелектуальної власності, регіональні центри науково-технічної інформації, загальнонаціональна мережа регіональних центрів інноваційного розвитку (Східний центр у м. Донецьку, Південно-Західний – у м. Вінниці, Карпатський – у м. Ужгороді, Північний – у м. Києві, Таврійський – у м. Сімферополі, Північно-східний – у м. Харкові, Дніпровський – у м. Дніпропетровську, Південний – у м. Миколаєві) тощо. До того ж суб’єкти господарювання, які провадять інноваційну діяльність, користуються послугами консалтингових фірм і небанківських фінансових установ.

При аналізі формування і розвитку національної інноваційної системи, її підсистем та окремих елементів слід розрізняти інноваційну діяльність і інноваційний процес. У Законі України “Про інноваційну діяльність” вона розглядається як діяльність, яка спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, а також зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [4].

На теперішній час у національній інноваційній системі чітко просліджуються три групи учасників інноваційного процесу (рисунок 2).

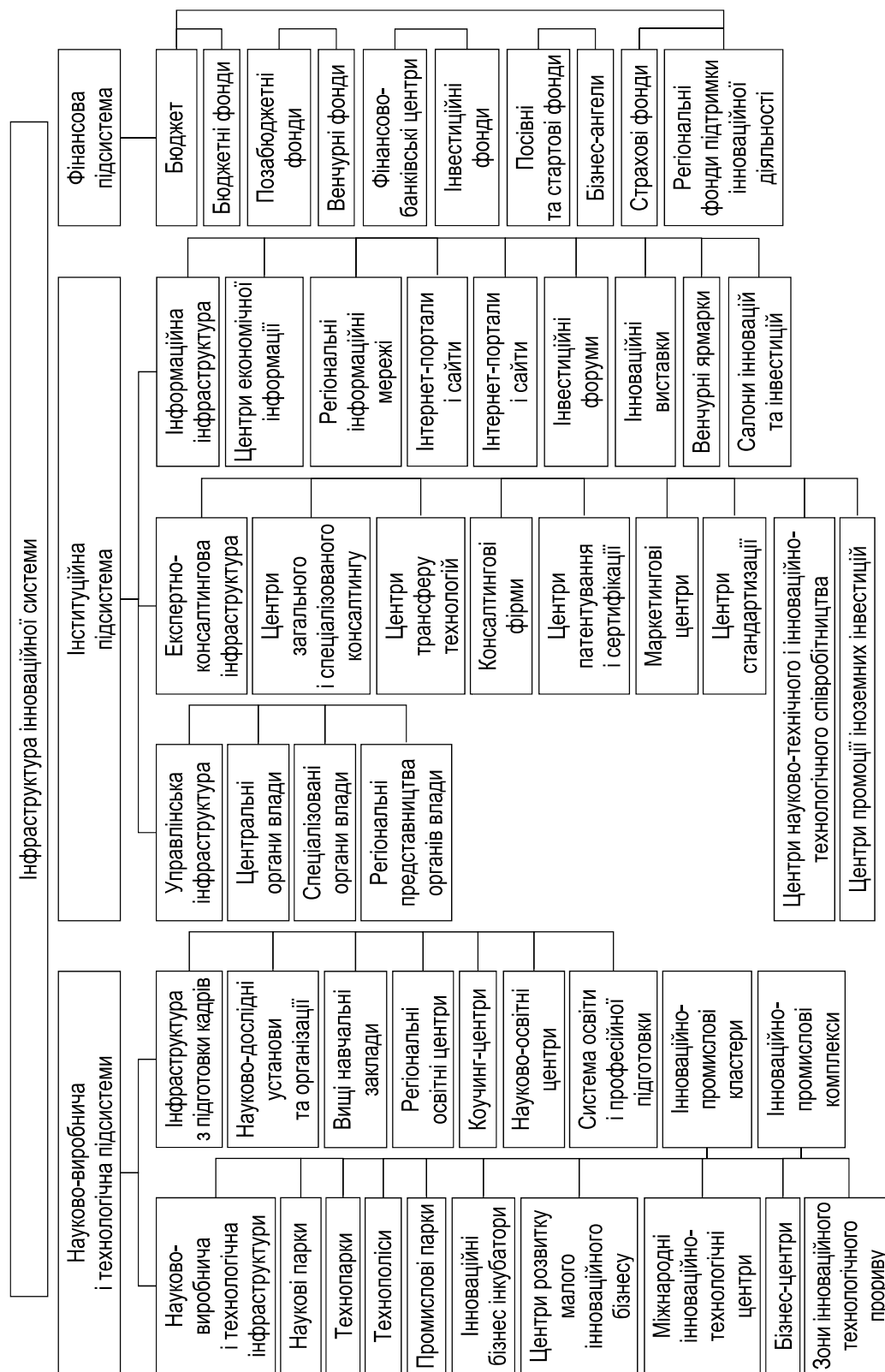

Рисунок 1 – Елементи інфраструктури інноваційної системи

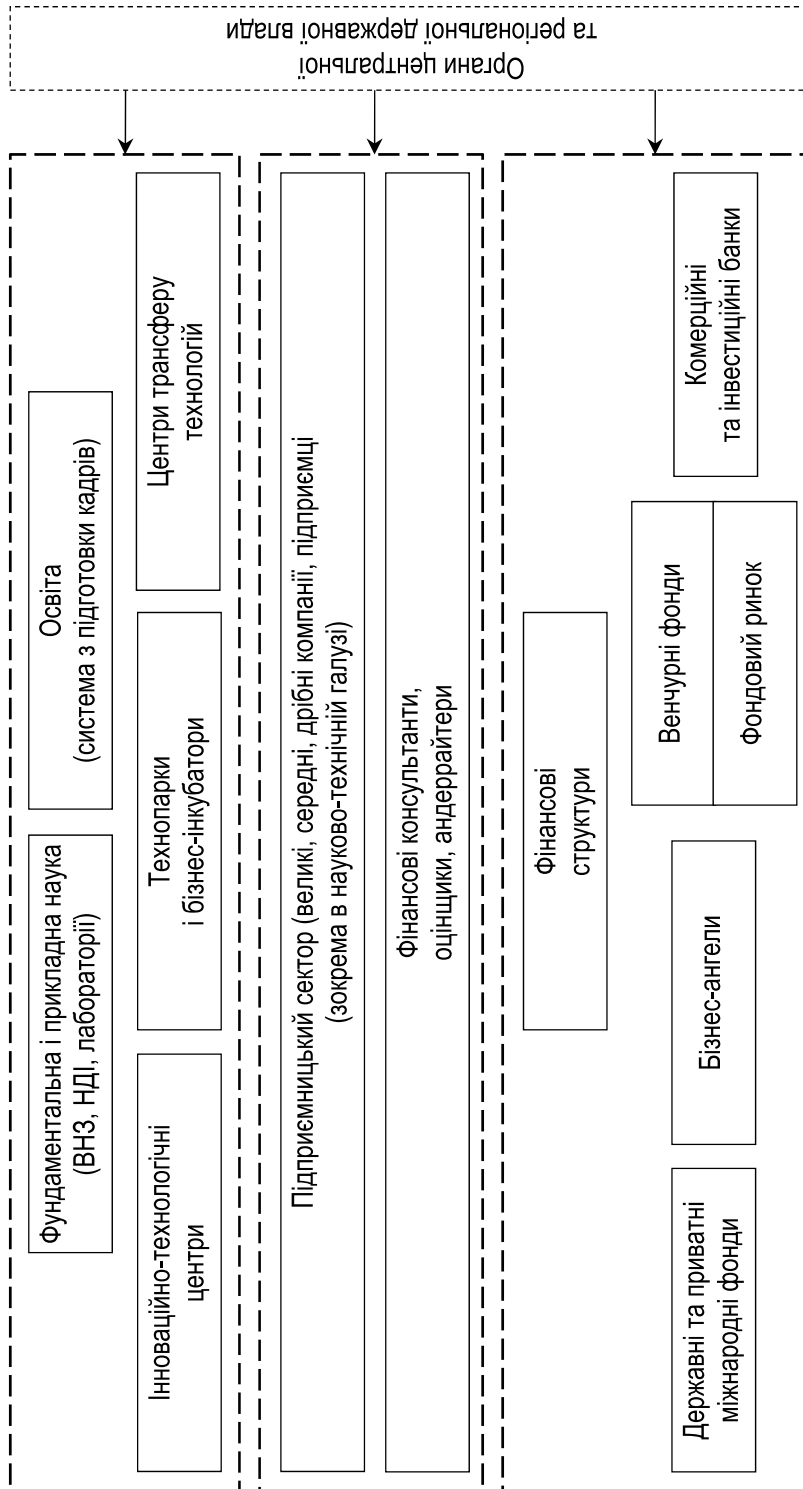

Рисунок 2 – Учасники інноваційного процесу

Висновки. Досвід економічно розвинених країн світу засвідчує, що можливість переходу національної економіки до інноваційної моделі розвитку залежить від наявного в країні інноваційного потенціалу, зокрема: мережі наукових і науково-дослідних організацій, насиченості економіки науковими кадрами та кваліфікаційним рівнем трудових ресурсів; обсягів фінансування наукової та науково-технічної діяльності; рівня інноваційної активності промислових підприємств і динаміки виробництва інноваційної продукції; наявності платоспроможного попиту на інноваційну продукцію; розвитку інноваційної інфраструктури та формування ефективного інноваційного середовища.

Список літератури

1. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
2. Економіка й організація інноваційної діяльності : підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін. ; за ред. проф. О. І. Волкова, М. П. Денисенка – К. : ВЦ “Професіонал”, 2004. – 960 с.
3. Жаліло Я. А. Перспективи інноваційного розвитку України (аналітична доповідь) // Перспективи інноваційного розвитку України : зб. наук. праць / ред. Я. А. Жаліло [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.niss.gov.ua.
4. Закон України “Про інноваційну діяльність” // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002. – № 36. – С. 266.
5. Закон України “Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні” // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012. – № 19–20. – С. 166.
6. Федулова І. В. Теоретичні положення з визначення категорій інноваційний процес і інноваційна діяльність // Проблеми науки. – № 8 – 2007. – С. 2–7.
7. Шарко М. Модель формування національної інноваційної системи України // Економіка України. – 2005. – № 4. – С. 35–47.
8. Freeman C. The National System of Innovation in Historical Perspective // Cambridge Journal of Economics. – 1995. – № 19(1), February. – P. 5–24.
9. National Innovation System. A Comparative Analysis / Ed. R. R. Nelson. – New York : Oxford University Press, 1993.
10. National Innovation System: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning / Ed. B–A. Lundvall. – London : Pinter, 1992.

Отримано 20.05.2014

Summary

The foreign experience of economy sustainable development strategy implementation was examined in this article. The structural elements of innovation model infrastructural support of economy sustainable development were considered and infrastructure of national innovation system was proposed.